ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 6ης Φεβρουαρίου 2003 *

Στην υπόθεση C-245/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hoge Raad der Nederlanden (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA)

και

Nederlandse Omroep Stichting (NOS),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμισθώσεως, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 346, σ. 61),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-P. Puissochet (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, C. Gulmann, B. Σκουρή, F. Macken και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano
γραμματέας: M.-F. Contet, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA), εκπροσωπούμενο από τους J. L. R. A. Huydecoper και H. G. Sevenster, advocaten,

— το Nederlandse Omroep Stichting (NOS), εκπροσωπούμενο από τους W. VerLoren van Themaat και R. S. Meijer, advocaten,

— η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τον M. A. Fierstra,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους A. Dittrich και W.-D. Plessing,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. I. Fernandes και J. C. de Almeida e Paiva,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την T. Pynnä,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την G. Amodeo, επικουρούμενη από την J. Stratford, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους K. Banks και H. M. H. Speyart,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (SENA), εκπροσωπούμενου από τους E. Pijnacker Hordijk και T. Cohen Jehoram, advocaten, του Nederlandse Omroep Stichting (NOS), εκπροσωπούμενου από τον δικηγόρο W. VerLoren van Themaat, της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από την J. van Bakel, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον H. M. H. Speyart, κατά τη συνεδρίαση της 2ας Μαΐου 2002,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2000, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 2000, το Hoge Raad der Nederlanden υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, τρία

προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμισθώσεως, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας (ΕΕ L 346, σ. 61).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο δίκης μεταξύ του Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (ιδρύματος για την εκμετάλλευση των συγγενικών δικαιωμάτων, στο εξής: SENA) και του Nederlandse Omroep Stichting (ιδρύματος ολλανδικής ραδιοτηλεοράσεως, στο εξής: NOS) με αντικείμενο τον καθορισμό εύλογης αμοιβής καταβαλλόμενης στους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές και στους παραγωγούς φωνογραφημάτων για τη ραδιοφωνική ή τηλεοπτική μετάδοση των εν λόγω φωνογραφημάτων.

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3 Η οδηγία 92/100 σκοπεί στην παροχή εναρμονισμένης έννομης προστασίας στο δικαίωμα εκμισθώσεως, στο δικαίωμα δανεισμού και σε ορισμένα συγγενικά του δικαιώματος του δημιουργού δικαιώματα στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας.

4 Όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/100, η εν λόγω εναρμόνιση σκοπεί στην εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των εθνικών κανονιστικών ρυθμίσεων οσάκις «μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια στις συναλλαγές, να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να παρακωλύσουν την υλοποίηση και την [εύρυθμη] λειτουργία της εσωτερικής αγοράς».

5 Η έβδομη, η ενδέκατη, η δέκατη πέμπτη και η δέκατη έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας είναι διατυπωμένες ως εξής:

«Εκτιμώντας ότι για τη συνέχεια του δημιουργικού και καλλιτεχνικού έργου των δημιουργών και των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών, είναι αναγκαία η [προσπόριση] επαρκούς εισοδήματος και ότι οι επενδύσεις που απαιτούνται, ιδίως για την παραγωγή φωνογραφημάτων και ταινιών, είναι ιδιαίτερα υψηλές και ριψοκίνδυνες· ότι η δυνατότητα [προσπορεύσεως] του εν λόγω εισοδήματος και αποσβέσεως των επενδυόμενων ποσών μπορεί να διασφαλιστεί αποτελεσματικά μόνο με την ενδεδειγμένη έννομη προστασία των εν λόγω δικαιούχων·

[...]

εκτιμώντας ότι το νομικό πλαίσιο της Κοινότητας για το δικαίωμα εκμισθώσεως και δανεισμού καθώς και για ορισμένα συγγενικά δικαιώματα μπορεί να ορίζει απλώς ότι τα κράτη μέλη προβλέπουν δικαιώματα σχετικά με την εκμίσθωση και τον δανεισμό για ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων και, επιπλέον, προβλέπουν δικαιώματα υλικής ενσωματώσεως, αναπαραγωγής, διανομής, ραδιοτηλεοπτικής μεταδόσεως και παρουσιάσεως στο κοινό για ορισμένες κατηγορίες δικαιούχων στο πεδίο προστασίας των συγγενικών δικαιωμάτων·

[...]

εκτιμώντας ότι είναι αναγκαίο να καθιερωθεί σύστημα [διασφαλίζον] ότι οι δημιουργοί και οι καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές λαμβάνουν εύλογη αμοιβή από την οποία δεν χωρεί παραίτηση και έχουν τη δυνατότητα να αναθέτουν τη διαχείριση αυτού του δικαιώματος σε εταιρείες συλλογικής διαχειρίσεως που τους εκπροσωπούν·

[...]

εκτιμώντας ότι για την εύλογη αυτή αμοιβή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σπουδαιότητα της συμβολής των εμπλεκομένων δημιουργών και καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών στο φωνογράφημα ή στην ταινία [...]».

6 Το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 92/100 ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν για τους καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την ασύρματη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση και την παρουσίαση στο κοινό των εκτελέσεών τους, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εκτέλεση αποτελεί ήδη μέρος ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής ή γίνεται από υλική ενσωμάτωση.

2. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ένα δικαίωμα προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι ο χρήστης καταβάλλει εύλογη και ενιαία αμοιβή σε περίπτωση που ένα φωνογράφημα το οποίο εκδίδεται για εμπορικούς σκοπούς ή μια αναπαραγωγή του φωνογραφήματος αυτού χρησιμοποιείται για ασύρματη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση ή για οποιοδήποτε παρουσίαση στο κοινό και προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι η αμοιβή αυτή κατανέμεται μεταξύ των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών των φωνογραφημάτων. Τα κράτη μέλη, ελλείψει συμφωνίας μεταξύ καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και παραγωγών φωνογραφημάτων, μπορούν να θεσπίζουν τους όρους για την κατανομή αυτής της αμοιβής μεταξύ τους.»

7 Η έννοια της εύλογης αμοιβής δεν προσδιορίζεται στην οδηγία 92/100.

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

8 Το άρθρο 7 του Wet op de naburige rechten (ολλανδικού νόμου περί των συγγενικών δικαιωμάτων), της 1ης Ιουλίου 1993, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 21ης Δεκεμβρίου 1995 (*Staatsblad* 1995, σ. 653, στο εξής: WNR), ορίζει:

«1. Φωνογράφημα που παράγεται για εμπορικούς σκοπούς ή η αναπαραγωγή του μπορεί να μεταδίδεται ραδιοφωνικά ή να παρουσιάζεται στο κοινό με οποιοδήποτε άλλο τρόπο χωρίς την έγκριση του παραγωγού του φωνογραφήματος και του καλλιτέχνη ερμηνευτή ή εκτελεστή ή των δικαιοδόχων τους, υπό την προϋπόθεση ότι καταβάλλεται προς τούτο εύλογη αμοιβή.

2. Σε περίπτωση ελλείψεως συμφωνίας ως προς το ύψος της εύλογης αμοιβής, το Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, το οποίο επιλαμβάνεται πρωτοδίκως επιμελεία του ενός των διαδίκων, είναι αποκλειστικά αρμόδιο να καθορίσει το ύψος της αμοιβής.

3. Η αμοιβή οφείλεται τόσο στον καλλιτέχνη ερμηνευτή ή εκτελεστή όσο και στον παραγωγό ή στους δικαιοδόχους τους και κατανέμεται ισομερώς μεταξύ τους.»

9 Το άρθρο 15 του WNR ορίζει ότι η κατά το άρθρο 7 του νόμου αυτού εύλογη αμοιβή πρέπει να καταβάλλεται σε οριζόμενο από τον Υπουργό Δικαιοσύνης αντιπροσωπευτικό νομικό πρόσωπο, επιφορτισμένο, κατ' αποκλεισμόν οποιουδήποτε άλλου, με την είσπραξη και την κατανομή της αμοιβής, καθώς και ότι το νομικό αυτό πρόσωπο εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδίκως τους δικαιούχους στα πλαίσια του καθορισμού του ύψους της αμοιβής και της εισπράξεώς της, αλλά και της ασκήσεως του αποκλειστικού δικαιώματος.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Πριν από την έναρξη ισχύος του WNR, είχε συναφθεί στις 16 Δεκεμβρίου 1986 σύμβαση μεταξύ, αφενός, του NOS και του Stichting Radio Nederland Wereldomroep (ολλανδικού ιδρύματος παγκόσμιας ραδιοτηλεοράσεως) και, αφετέρου, της Nederlandse Vereniging van Producenten en Importeurs van Beeld en Geluidsdragers (ολλανδικής ενώσεως παραγωγών και εισαγωγέων οπτικών και ηχητικών υποθεμάτων, στο εξής: NVPI). Σύμφωνα με την ανωτέρω σύμβαση, το NOS όφειλε να καταβάλλει, ετησίως από το 1984 (τιμαριθμικώς αναπροσαρμοζόμενη), αμοιβή στην NVPI ως αντιστάθμισμα για την εκ μέρους του NOS χρήση των δικαιωμάτων των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων. Η καταβαλλόμενη από το NOS στην NVPI αμοιβή δυνάμει της εν λόγω συμβάσεως ανερχόταν το 1984 σε 605 000 ολλανδικά φιορίνια (NLG) και το 1994 σε 700 000 NLG.

11 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 του WNR, το SENA ορίστηκε ως το επιφορτισμένο με την είσπραξη και κατανομή της εύλογης αμοιβής των δικαιωμάτων νομικό πρόσωπο αντί της NVPI, η οποία κατήγγειλε, με έγγραφο της 23ης Δεκεμβρίου 1993, κατόπιν αυτού, τη σύμβαση που είχε συνάψει με το NOS.

12 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, του WNR, τα SENA και NOS επιδίωξαν τη σύναψη συμφωνίας επί του ύψους της καθοριστέας στο πλαίσιο του ως άνω νόμου εύλογης αμοιβής. Επειδή οι σχετικές προσπάθειες δεν ευοδώθηκαν, το SENA προσέφυγε, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 2, του WNR, στο Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (Κάτω Χώρες) προκειμένου να καθοριστεί η εύλογη αμοιβή στο ποσό των 3 500 NLG ανά ώρα τηλεοπτικής μεταδόσεως και σε 350 NLG ανά ώρα ραδιοφωνικής μεταδόσεως, με αποτέλεσμα το αιτούμενο ετησίως ποσό να ανέρχεται σε περίπου 7 500 000 NLG.

13 Το NOS, στηριζόμενο στη σύμβαση της 16ης Δεκεμβρίου 1986 και στα καταβληθέντα δυνάμει αυτής ποσά προς την NVPI, άσκησε ανταγωγή, αιτούμενο τον καθορισμό της εύλογης αμοιβής σε ποσό ανερχόμενο ετησίως σε 700 000 NLG.

14 Με δύο παρεμπίπτουσες αποφάσεις της 7ης Αυγούστου 1996 και της 16ης Απριλίου 1997, το Arrondissementsrechtbank όρισε την οφειλόμενη για το έτος 1995 αμοιβή στο ποσό των 2 000 000 NLG. Εξήρτησε τον καθορισμό της οφειλόμενης για τα επόμενα έτη αμοιβής από την προσκόμιση άλλων πληροφοριακών στοιχείων.

15 Επιληφθέν εφέσεως, το Gerechtshof te 's-Gravenhage (Κάτω Χώρες) έκρινε, με παρεμπίπτουσα απόφαση της 6ης Μαΐου 1999, ότι το βασικό ερώτημα ενέκειτο στον τρόπο καθορισμού της κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, του WNR εύλογης αμοιβής, έχοντας επίγνωση ότι ούτε ο συγκεκριμένος νόμος ούτε η οδηγία 92/100 παρέχουν οποιαδήποτε συγκεκριμένη ένδειξη επί του τρόπου υπολογισμού της.

16 Το Gerechtshof επισήμανε πρωτίστως ότι η οδηγία 92/100 δεν επιβάλλει την εναρμόνιση της μεθόδου καθορισμού της εύλογης αμοιβής, μολονότι η ακολουθούμενη στα λοιπά κράτη μέλη πρακτική ασκεί ενδεχομένως επίδραση ως προς τη λύση που πρόκειται να επιλεγεί στις Κάτω Χώρες.

17 Δεύτερον, έκρινε, αφενός, ότι, όπως προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του WNR, η εύλογη αμοιβή πρέπει να αντιστοιχεί κατά προσέγγιση στο ποσό που οφειλόταν στο παρελθόν κατ' εφαρμογήν της συμβάσεως μεταξύ του NOS και της NVPI και, αφετέρου, ότι ο εύλογος χαρακτήρας, ο υπολογισμός και ο έλεγχος της αμοιβής πρέπει να επιτυγχάνονται μέσω της προσφυγής σε υπόδειγμα υπολογισμού που εναπόκειται εν πρώτοις στους διαδίκους να επιδιώξουν να ορίσουν με τη βοήθεια μεταβλητών και σταθερών συντελεστών.

18 Το Gerechtshof πρότεινε τους ακολούθους συντελεστές:

— τον αριθμό ωρών μεταδόσεως των φωνογραφημάτων·

— την έκταση της ακροαματικότητας των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που εκπροσωπεί το NOS·

— τις συμβατικώς οριζόμενες τιμές σε θέματα δικαιωμάτων εκτελέσεως και ραδιοφωνικής μεταδόσεως μουσικών έργων προστατευομένων από το δικαίωμα του δημιουργού·

— τις τιμές που εφαρμόζουν οι δημόσιοι ραδιοφωνικοί οργανισμοί στα γειτονικά με τις Κάτω Χώρες κράτη μέλη·

— τα καταβαλλόμενα από τους εμπορικούς σταθμούς ποσά.

19 Το SENA άσκησε αναίρεση ισχυριζόμενο ότι το Gerechtshof είχε ακολουθήσει συλλογιστική ασυμβίβαστη με την οδηγία 92/100, υπό την έννοια ότι η τελευταία σκοπεί στο να εισαγάγει αυτοτελή έννοια κοινοτικού δικαίου απαιτούσα ενιαία ερμηνεία, εντός των κρατών μελών, της εννοίας περί εύλογης αμοιβής. Εκτιμά ότι η ανάλυση του Gerechtshof καταλήγει σε διαφορετική μεταχείριση ομοίων καταστάσεων.

20 Λόγω του ότι η επιχειρηματολογία του SENA ήγειρε ζητήματα ερμηνείας της οδηγίας 92/100, το Hoge Raad der Nederlanden ανέστειλε τη δίκη προκειμένου να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αποτελεί η χρησιμοποιούμενη στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας έννοια "εύλογη αμοιβή" κοινοτική έννοια η οποία πρέπει να ερμηνεύεται και εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας;

2) Σε καταφατική περίπτωση:

α) βάσει ποίων κριτηρίων πρέπει να καθορίζεται το ύψος της εύλογης αμοιβής;

β) πρέπει να επιδιώκεται σύνδεση με το ποσό των αμοιβών οι οποίες, πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας, είχαν συμφωνηθεί ή συνηθίζονταν στο συγκεκριμένο κράτος μέλος μεταξύ των οικείων οργανισμών;

γ) πρέπει ή επιτρέπεται να λαμβάνονται υπόψη οι προσδοκίες που δημιουργήθηκαν, κατά την έκδοση του εθνικού νόμου για τη μεταφορά της οδηγίας, στους ενδιαφερομένους ως προς το ύψος της αμοιβής;

δ) πρέπει να επιδιώκεται σύνδεση με το ποσό των αμοιβών που καταβάλλονται βάσει δικαιώματος δημιουργού μουσικών έργων όσον αφορά τη μετάδοση από ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς;

ε) πρέπει η αμοιβή να συνδέεται με τον δυνητικό ή με τον πραγματικό αριθμό ακροατών ή θεατών ή και με τους δύο αυτούς αριθμούς και, στην τελευταία περίπτωση, σε ποια αναλογία;

3) Αν στο πρώτο ερώτημα δοθεί αρνητική απάντηση, σημαίνει τότε αυτό ότι τα κράτη μέλη είναι τελείως ελεύθερα να καθορίζουν τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να ορίζεται το ύψος της εύλογης αμοιβής; Ή η ελευθερία αυτή έχει ορισμένα όρια και στην περίπτωση αυτή ποια είναι τα όρια αυτά;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

21 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν η έννοια της κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 εύλογης αμοιβής οφείλει, αφενός, να ερμηνευτεί με τον αυτό τρόπο εντός όλων των κρατών μελών και, αφετέρου, να εφαρμοστεί βάσει των ιδίων κριτηρίων εντός κάθε κράτους μέλους.

22 Όσον αφορά, πρώτον, το ζήτημα της ενιαίας ερμηνείας της εννοίας της εύλογης αμοιβής, οι διάδικοι της κύριας δίκης, το σύνολο των κυβερνήσεων που κατέθεσαν παρατηρήσεις, με εξαίρεση τη Φινλανδική Κυβέρνηση, και η Επιτροπή συμφωνούν ότι, όταν πρόκειται για οδηγία του Συμβουλίου ουδόλως αναφερόμενη στα εθνικά

δίκαια, γίνεται δεκτό ότι η έννοια αυτή αντιμετωπίζεται ως αυτοτελής διάταξη του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα στο έδαφος της Κοινότητας.

23 Όπως υπογράμμισε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο έκρινε ήδη ότι, όπως προκύπτει από τις επιταγές τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου όσο και της αρχής της ισότητας, στο περιεχόμενο μιας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου μη παραπέμπουσας ρητώς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της εννοίας και του περιεχομένου της, πρέπει κατά κανόνα να αποδίδεται, εντός του συνόλου της Κοινότητας, αυτοτελής και ενιαία ερμηνεία προκύπτουσα από τα συμφραζόμενα της διατάξεως και τον επιδιωκόμενο με την εν λόγω κανονιστική ρύθμιση σκοπό (βλ., επί παραδείγματι, αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, 327/82, Ekro, Συλλογή 1984, σ. 107, σκέψη 11, της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, C-287/98, Linster, Συλλογή 2000, σ. I-6917, σκέψη 43, και της 9ης Νοεμβρίου 2000, C-357/98, Yiadom, Συλλογή 2000, σ. I-9265, σκέψη 26).

24 Αυτό συμβαίνει και με την απαντώσα στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 έννοια της εύλογης αμοιβής. Επομένως, κατ' εφαρμογήν της αρχής της αυτονομίας του κοινοτικού δικαίου, η ανωτέρω έννοια πρέπει να ερμηνευτεί ομοιόμορφα εντός όλων των κρατών μελών.

25 Όσον αφορά, δεύτερον, το ζήτημα της εφαρμογής των ιδίων κριτηρίων εντός όλων των κρατών μελών, οι διάδικοι της κύριας δίκης, το σύνολο των κυβερνήσεων που κατέθεσαν παρατηρήσεις και η Επιτροπή συμφωνούν ότι η οδηγία 92/100 δεν δίδει ορισμό της εννοίας της εύλογης αμοιβής. Αποτελεί, περαιτέρω, κοινή διαπίστωση ότι η ανωτέρω οδηγία, καίτοι αναθέτει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να κατανέμουν, υπό ορισμένες περιστάσεις, την εύλογη αμοιβή μεταξύ των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων, δεν τους αναθέτει ως αποστολή τον καθορισμό κοινών κριτηρίων εύλογης αμοιβής.

26 Το SENA συνάγει από την τελευταία αυτή διαπίστωση a contrario ότι ο κοινοτικός νομοθέτης αρνήθηκε στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να καθορίζουν αυτοτελώς τα κριτήρια εύλογης αμοιβής και, συνακόλουθα, το ύψος αυτής. Θεμελιώνει τη συλλογιστική του σε απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 2000 (υπόθεση C-293/98, Egeda, Συλλογή 2000, σ. I-629), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 93/83/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1993, περί του συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση (ΕΕ L 248, σ. 15), προβλέπει όχι γενική εναρμόνιση των διατάξεων περί του δικαιώματος του δημιουργού αλλ' απλώς κατ' ελάχιστον εναρμόνιση. Εξ αυτού το SENA συνάγει κατ' αναλογία ότι η οδηγία 92/100, συγκεκριμένος στόχος της οποίας είναι η εγκαθίδρυση και διασφάλιση του δικαιώματος λήψεως εύλογης αμοιβής για τη χρήση εμπορικών φωνογραφημάτων, όπως προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφος 2, τείνει στην εναρμόνιση της αναγνωρίσεως και της εκτάσεως του εν λόγω δικαιώματος.

27 Επιπλέον, εκτιμά ότι, προκειμένου να γίνει σεβαστή η εν λόγω βούληση εναρμονίσεως, μόνον η εμπορική αξία της δι' εκμισθώσεως ή δανεισμού παροχής μπορεί να επιτρέψει τον καθορισμό του ύψους της εύλογης αμοιβής.

28 Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας του, υποστηρίζει ότι η οδηγία 92/100 στηρίζεται στα άρθρα 57, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 47, παράγραφος 2, ΕΚ), 66 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 55 ΕΚ) και 100 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 95 ΕΚ) και ότι η επιλογή των άρθρων αυτών ως νομικής βάσης ανταποκρίνεται στον στόχο επιτεύξεως της εσωτερικής αγοράς και, συνακόλουθα, στη μέριμνα εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών.

29 Η επιδίωξη του στόχου αυτού επιτρέπει ιδίως, κατά την άποψη του SENA, την άρση των αδικαιολογήτων εμποδίων και ανισοτήτων που διαβρώνουν τη θέση των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων επί της αγοράς και την εξουδετέρωση των οικονομικών μειονεκτημάτων που θα μπορούσαν να προκύψουν από τη μετάδοση των εν λόγω φωνογραφημάτων.

30 Ισχυρίζεται ότι, σε παρεμφερείς τομείς, η εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία της οδηγίας 92/100 συνέβαλε στην εκπλήρωση των στόχων της που συνίστανται στη μείωση των υφισταμένων αποκλίσεων όσον αφορά την έννομη προστασία που παρέχουν τα κράτη μέλη μέσω της εναρμονίσεως των νομοθεσιών, στη μέριμνα οι καλλιτέχνες ερμηνευτές ή εκτελεστές να επιτυγχάνουν προσπόριση επαρκούς εισοδήματος και στην παροχή της δυνατότητας στους παραγωγούς φωνογραφημάτων να αποσβένουν τις επενδύσεις τους. Το Δικαστήριο υπογράμμισε τα ανωτέρω σημεία καθώς και τη σημασία της πολιτιστικής εξελίξεως της Κοινότητας με βάση το άρθρο 128 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 151 ΕΚ) με τις αποφάσεις του της 28ης Απριλίου 1998, C-200/96, Metronome Musik (Συλλογή 1998, σ. I-1953), και της 22ας Σεπτεμβρίου 1998, C-61/97, FDV (Συλλογή 1998, σ. I-5171).

31 Το σύνολο των κυβερνήσεων που κατέθεσαν παρατηρήσεις καθώς και η Επιτροπή ζητούν από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η επιχειρηματολογία του SENA δεν είναι ικανή να αποδείξει ότι βούληση του κοινοτικού νομοθέτη, ενόψει της σιωπής του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100, ήταν ο έμμεσος καθορισμός ενιαίων κριτηρίων προκειμένου να διαπιστώνεται το εύλογο ή μη της αμοιβής.

32 Αντίθετα, εκτιμούν ότι η οδηγία 92/100 παρέλειψε εσκεμμένα την πρόβλεψη λεπτομερούς και κανονιστικής φύσεως τρόπου υπολογισμού του επιπέδου της εν λόγω αμοιβής.

33 Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να προβλέψουν κανονιστική ρύθμιση διασφαλίζουσα ότι ο χρήστης καταβάλλει εύλογη αμοιβή για μεταδιδόμενο φωνογράφημα. Προσδιορίζει επίσης ότι η κατανομή της αμοιβής μεταξύ καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και παραγωγών φωνογραφημάτων πρέπει να καθορίζεται κατά κανόνα με συμφωνία μεταξύ τους. Μόνον εφόσον οι διαπραγματεύσεις τους δεν καταλήξουν σε συμφωνία επί των λεπτομερειών της κατανομής, το κράτος μέλος οφείλει να παρέμβει προκειμένου να καθορίσει τις προϋποθέσεις.

34 Ελλείψει κοινοτικού ορισμού της εύλογης αμοιβής, δεν υφίσταται αντικειμενικός λόγος δικαιολογών τον καθορισμό, εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή, σαφών λεπτομερειών καθορισμού ενιαίας εύλογης αμοιβής, ικανής να οδηγήσει το Δικαστήριο στην υποκατάσταση των κρατών μελών στα οποία η οδηγία 92/100 δεν επιβάλλει κανένα ειδικό κριτήριο (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-131/97, Carbonari κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-1103, σκέψη 45). Έτσι, εναπόκειται αποκλειστικά στα κράτη μέλη να προσδιορίζουν, στο έδαφός τους, τα πλέον κατάλληλα κριτήρια προκειμένου να διασφαλίζουν, εντός των ορίων που επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως η οδηγία 92/100, τον σεβασμό της εν λόγω κοινοτικής εννοίας.

35 Συναφώς, το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 εμπνέεται προφανώς από το άρθρο 12 της διεθνούς συμβάσεως περί της προστασίας των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ραδιοφωνικών οργανισμών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 26 Οκτωβρίου 1961. Η ανωτέρω σύμβαση προβλέπει την καταβολή εύλογης αμοιβής, οι προϋποθέσεις κατανομής της οποίας καθορίζονται από τον εθνικό νομοθέτη, ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων, και προσδιορίζει απλώς ορισμένο αριθμό συντελεστών, χαρακτηριζομένων ως μη εξαντλητικών, μη δεσμευτικών και δυνάμει καταλλήλων, προκειμένου να καθορίζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση το τι είναι εύλογο.

36 Ο μοναδικός ρόλος του Δικαστηρίου, σε παρόμοια κατάσταση, μπορεί να είναι, στο πλαίσιο διαφοράς αγόμενης ενώπιόν του, η πρόσκληση προς τα κράτη μέλη να τηρούν με τον πλέον δυνατό ομοιόμορφο τρόπο, στο έδαφος της Κοινότητας, την έννοια της εύλογης αμοιβής, η οποία πρέπει να αναλύεται, υπό το φως των στόχων της οδηγίας 92/100, όπως αυτοί προσδιορίζονται ιδίως με τις αιτιολογικές σκέψεις της οδηγίας, ως ικανή να οδηγήσει στην επίτευξη δέουσας ισορροπίας μεταξύ του συμφέροντος των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων να εισπράττουν αμοιβή λόγω της ραδιοφωνικής μεταδόσεως φωνογραφήματος και του συμφέροντος των τρίτων να μπορούν να μεταδίδουν ραδιοφωνικώς το εν λόγω φωνογράφημα υπό εύλογες προϋποθέσεις.

37 Όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, η ανωτέρω αμοιβή, η οποία αντιστοιχεί στην αντιπαροχή της χρήσεως εμπορικού φωνογραφήματος, ειδικότερα για τους σκοπούς ραδιοφωνικής μεταδόσεως, συνεπάγεται ότι ο εύλογος χαρακτήρας της αναλύεται, ιδίως, ενόψει της αξίας της συγκεκριμένης χρήσεως στα πλαίσια των οικονομικών συναλλαγών.

38 Επομένως, επιβάλλεται να δοθεί επί του πρώτου ερωτήματος η απάντηση ότι η έννοια της απαντώσας στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 εύλογης αμοιβής πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα εντός όλων των κρατών μελών και να εφαρμόζεται από κάθε κράτος μέλος, το οποίο καθορίζει, εντός του εδάφους του, τα πλέον κατάλληλα κριτήρια για τη διασφάλιση, εντός των επιβαλλομένων από το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως από την οδηγία αυτή ορίων, του σεβασμού της ανωτέρω κοινοτικής εννοίας.

Επί του δευτέρου και τρίτου ερωτήματος

39 Με το δεύτερο και τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν ποια κριτήρια πρέπει να εφαρμόζονται κατά τον καθορισμό του ύψους της εύλογης αμοιβής και ποια όρια επιβάλλονται στα κράτη μέλη κατά τον καθορισμό των εν λόγω κριτηρίων.

40 Όπως προκύπτει από την απάντηση επί του πρώτου ερωτήματος, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει τα κριτήρια εύλογης αμοιβής ή να επιβάλει γενικά και προκαθορισμένα για τον προσδιορισμό παρομοίων κριτηρίων όρια, αλλά να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τα στοιχεία που θα του επιτρέψουν να εκτιμήσει αν τα εθνικά κριτήρια καθορισμού της αμοιβής των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελε-

στών και των παραγωγών φωνογραφημάτων είναι ικανά να διασφαλίσουν την εύλογη αμοιβή τους στα πλαίσια της τηρήσεως του κοινοτικού δικαίου.

41 Όπως προκύπτει από το άρθρο 7 του WNR, στα πλαίσια της διαφοράς της κύριας δίκης, ελλείψει συμβατικής συμφωνίας μεταξύ του SENA και του NOS επί του ποσού της αμοιβής, εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να ορίσει το ύψος της συγκεκριμένης αμοιβής. Κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας αυτής, το Gerechtshof te 's-Gravenhage έκρινε ότι ο εύλογος χαρακτήρας, ο υπολογισμός και ο έλεγχος της αμοιβής έπρεπε να προσδιορίζονται μέσω της προσφυγής σε υπόδειγμα υπολογισμού περιλαμβάνον μεταβλητούς και σταθερούς συντελεστές: τον αριθμό ωρών μεταδόσεως των φωνογραφημάτων, την έκταση της ακροαματικότητας των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που εκπροσωπεί το NOS, τις συμβατικώς οριζόμενες τιμές σε θέματα δικαιωμάτων εκτελέσεως και ραδιοφωνικής μεταδόσεως μουσικών έργων προστατευομένων από το δικαίωμα του δημιουργού, τις τιμές που εφαρμόζουν οι δημόσιοι ραδιοφωνικοί οργανισμοί στα γειτονικά με τις Κάτω Χώρες κράτη μέλη και, τέλος, τα καταβαλλόμενα από τους εμπορικούς σταθμούς ποσά.

42 Επιπλέον, το Gerechtshof διευκρίνισε ότι οι διάδικοι μπορούν εν πρώτοις να επιδιώξουν οι ίδιοι τη διαμόρφωση υποδείγματος υπολογισμού, το αποτέλεσμα του οποίου πρέπει, κατά τα πρώτα έτη που ακολουθούν την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της οδηγίας 92/100, να ανταποκρίνονται κατά προσέγγιση στο ύψος που ο οργανισμός μεταδόσεως κατέβαλε προηγουμένως, δυνάμει συμβάσεως, στον τότε οργανισμό εισπράξεως, εφόσον δεν δικαιολογείται αύξηση από την ανάγκη διασφαλίσεως εύλογης αμοιβής.

43 Τέλος, εξέτασε τη δυνατότητα προσφυγής σε εμπειρογνώμονες για την επεξεργασία υποδείγματος υπολογισμού εφόσον υφίστανται διαφωνίες μεταξύ των διαδίκων.

44 Έτσι, το Gerechtshof παρέχει όλα τα εχέγγυα για την επί τα βελτίω τήρηση των διατάξεων του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100, ήτοι τη διασφάλιση της εύλογης αμοιβής των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων, ευνοώντας τη σύναψη συμφωνίας με βάση αντικειμενικά κριτήρια. Εναπόκειται στους διαδίκους να σταθμίσουν τα κριτήρια αυτά λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τις λεπτομέρειες εφαρμογής που επιλέγουν τα λοιπά κράτη μέλη και, σε περίπτωση αποτυχίας της διαπραγματεύσεως μεταξύ των μερών, προβλέποντας ότι ο εθνικός δικαστής θα τύχει, σε τεχνικό επίπεδο, της συνδρομής εμπειρογνώμονα για τον καθορισμό του ύψους της εύλογης αμοιβής.

45 Έτσι, ο Ολλανδός νομοθέτης επέλεξε ως λύση να αφήσει στους εκπροσώπους των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων και στους χρήστες φωνογραφημάτων να καθορίσουν με κοινή συμφωνία το ύψος της εύλογης αμοιβής και, ελλείψει συμφωνίας, να αναθέσει το καθήκον αυτό στον εθνικό δικαστή, επιφορτισμένο να προχωρήσει εν τέλει στον υπολογισμό της αμοιβής αυτής. Η ανωτέρω μέθοδος, πολύ προστατευτική του δικαιώματος των διαδίκων και ταυτόχρονα νομότυπη από απόψεως κοινοτικού δικαίου, επιτρέπει τη χάραξη γενικού πλαισίου εντός του οποίου θα μπορούσαν να ενταχθούν οι διάφορες επιλογές των κρατών μελών για τον υπολογισμό του ύψους της εύλογης αμοιβής.

46 Ακολούθως, επιβάλλεται στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 δεν απαγορεύει υπόδειγμα υπολογισμού της εύλογης αμοιβής των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων, περιλαμβάνον μεταβλητούς και σταθερούς συντελεστές, όπως είναι ο αριθμός ωρών μεταδόσεως των φωνογραφημάτων, η έκταση της ακροαματικότητας των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών που εκπροσωπεί ο οργανισμός μεταδόσεως, οι συμβατικώς οριζόμενες τιμές σε θέματα δικαιωμάτων εκτελέσεως και ραδιοφωνικής μεταδόσεως μουσικών έργων προστατευομένων από το δικαίωμα του δημιουργού, οι τιμές που εφαρμόζουν οι δημόσιοι ραδιοφωνικοί οργανισμοί στα γειτονικά με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος

κράτη μέλη και τα ποσά που καταβάλλουν οι εμπορικοί σταθμοί, στο μέτρο που το εν λόγω υπόδειγμα είναι ικανό να οδηγήσει στην επίτευξη κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ του συμφέροντος των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών να εισπράττουν αμοιβή λόγω ραδιοφωνικής μεταδόσεως συγκεκριμένου φωνογραφήματος και του συμφέροντος των τρίτων να μπορούν να μεταδίδουν ραδιοφωνικά το εν λόγω φωνογράφημα υπό εύλογες συνθήκες, αλλά και δεν αντίκειται σε καμία αρχή του κοινοτικού δικαίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

47 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική, Γερμανική, Πορτογαλική, Φινλανδική, καθώς και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2000 το Hoge Raad der Nederlanden, αποφαίνεται:

1) Η έννοια της απαντώσας στο άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το

δικαίωμα εκμισθώσεως, το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοίας, εύλογης αμοιβής πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα εντός όλων των κρατών μελών και να εφαρμόζεται από κάθε κράτος μέλος, το οποίο καθορίζει, εντός του εδάφους του, τα πλέον κατάλληλα κριτήρια για τη διασφάλιση, εντός των επιβαλλομένων από το κοινοτικό δίκαιο και ιδίως από την οδηγία αυτή ορίων, του σεβασμού της ανωτέρω κοινοτικής εννοίας.

2) **Το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/100 δεν απαγορεύει υπόδειγμα υπολογισμού της εύλογης αμοιβής των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών φωνογραφημάτων, περιλαμβάνον μεταβλητούς και σταθερούς συντελεστές, όπως είναι ο αριθμός ωρών μεταδόσεως των φωνογραφημάτων, η έκταση της ακροαματικότητας των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών οργανισμών που εκπροσωπεί ο οργανισμός μεταδόσεως, οι συμβατικώς οριζόμενες τιμές σε θέματα δικαιωμάτων εκτελέσεως και ραδιοφωνικής μεταδόσεως μουσικών έργων προστατευομένων από το δικαίωμα του δημιουργού, οι τιμές που εφαρμόζουν οι δημόσιοι ραδιοφωνικοί οργανισμοί στα γειτονικά με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος κράτη μέλη και τα ποσά που καταβάλλουν οι εμπορικοί σταθμοί, στο μέτρο που το εν λόγω υπόδειγμα είναι ικανό να οδηγήσει στην επίτευξη κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ του συμφέροντος των καλλιτεχνών ερμηνευτών ή εκτελεστών και των παραγωγών να εισπράττουν αμοιβή λόγω ραδιοφωνικής μεταδόσεως συγκεκριμένου φωνογραφήματος και του συμφέροντος των τρίτων να μπορούν να μεταδίδουν ραδιοφωνικά το εν λόγω φωνογράφημα υπό εύλογες συνθήκες, αλλά και δεν αντίκειται σε καμία αρχή του κοινοτικού δικαίου.**

Puissochet Gulmann Σκουρής

Macken Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Φεβρουαρίου 2003.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

J.-P. Puissochet